

Мама Павця

Березневий день виповзав на світ божий. Йому на якусь мить здалося, що все закінчилося, притихло. На якусь мить. Знову почало свистіти над містечком, над людським життям.

– От іроди кляті! Нема на вас кари господньої, – і собі бурмотіла старенька, яка ось уже другий місяць як разом із сином знайшла прихисток у підвалі. Вона підвелася з тапчана, всунула ноги в холодні капці.

– Отче наш, що єси на небесах, – звернувши погляд до ікони, мовила вранішню молитву.

Павло мовчки спостерігав за матір'ю. Йому не спалося. Надії на закінчення війни віддалялися з кожною звісткою про чергові успіхи підступного ворога. Правда, Павлові з матір'ю ще пощастило, бо будинок стояв на царині. Найбільше перепало тим, хто знаходився під ударами. Інколи навідувалися непрохані. Усе нищпорили, заглядали, випитували. Поки не чіпали.

Мама Павця наполягала, що саме її молитва рятувала родину. Вірила, що вона є оберегом і для онука, що на Донбасі ще з 2014 року. «Помінялася з Андрійком місцями», – приказувала, скупно всміхаючись беззубим ротом.

Невістка Ярина з дітьми і правнуками встигли виїхати в західні краї, до батьківської хати, яку сусіди доглядали з тих пір, як Павця переселилася на Донбас.

– Наверни, господи, на путь праведний покруча Петра, який зрікся рідної землі, – перехрестившись, підвелася з колін.

Павло помітив, як мама краєм хустки змахнула підступну сльозу.

– Не ятрить душу, мамо, – підійшов, пригорнув і поцілував у голову стареньку.

– Болить, сину, серце й за нього. Від одної матері роджені. Ти ж повернувся до рідної домівки. А він? А він став зрадником, – схлипуючи, проказувала жінка.

– То був його вибір. Не виправдовую, але там були сімейні проблеми. Ви ж знаєте, яка трагедія сталася з батьками Таї, – вже вкотре шукав слова на підтримку.

Брати-близнюки були нерозлий вода. Закінчили морське училище, залишилися в Севастополі. Одружилися. І жили б собі, не знаючи горя, якби не той жахливий чотирнадцятий. Син Павло тоді перейшов на материкову Україну, а Петро залишився з ворогом. Із тих пір і не дається чути. А Павло ще рік воював на Сході, поки не комісували. Тепер Андрій їх захищає. На Донбасі.

– Сину, пора до сніданку, – перервала ланцюжок спогадів матір, вивільняючись із Павлового прихистку.

– Пора, пора, – відповів чоловік і заходився коло вогню. Він поставив на саморобну плиту чайник. Старенька дістала пів хлібини, поцілувала. Вона знала

ціну насущному, бо пережила й війну, й голод. До крихітки визбирувала: «Їмо хлібчик котика й песика», – повчали в дитинстві. Дотепер перший шматочок діставався котові, який, як тільки жінка брала хліб, уже був тут як тут і терся біля ніг.

– Молочка б тобі, – поклала в мисочку кусень. – Потерпи. Ось-ось наші виб'ють нечисть – заживемо! – виправдовувалася перед котом пісним сніданком.

– Заживемо, матусю, – підтримав син.

Він заварив чай із м'яти й чебрецю, які минулоріч насушила. Згадалося... Підвалом ширився ніжний аромат.

– Ой, як запахло рідним, – присіла Павця біля сина. Вона підсунула до Павла миску, в якій на денці було зо дві ложки каші.

– А собі? – запитливо глянув на матір.

– Сьогодні п'ятниця, то я без сніданку. Чайку посьорбаю, – промовила, відводячи погляд від сина.

– Не хитруйте, мамо. Пів дня й ріски в роті не мати, то звідки та сила візьметься, щоб наших дочекатися?

– Ти ж знаєш, що я обітницю дала. Поки Петро не навернеться до рідного, то так і буде, – з притиском у голосі сказала старенька, даючи зрозуміти, що сперечатися нема сенсу.

– Поки не свище, піду загляну до сусідів. Щось дід Дмитро підупали, – перевів розмову Павло в інше русло, знаючи добре норов матері.

– Піди-піді. На ось кусник хлібця, – відкраяла й простягнула. – А ще там у горщику, на денці, каші залишила.

Павло склав у торбинку нехитрий скарб, накинув куртку й збирався вже вийти з хати. Але раптом повернувся, підійшов до матері, притис міцно до грудей, поцілував волосся й тихо промовив: «Я туди й назад. Дочекайтеся».

– Ото придумав, – відповіла, усміхнувшись кутиками губ. – Я вмію чекати. Така моя доля.

Нелегка, жіноча. Виглядала батька з фронту, чоловіка з Афганістану й Чорнобиля, сина з Донбасу. Вона молила, випрошувала Бога, щоб і Петро схаменувся й повернувся додому. Правда, де тут його домівка?

Вона з чоловіком переїхала до дітей, як сусід – вік не знати б таких – захопив Схід. Усе залишили. Пів віку. Декілька днів вибиралися з того пекла. Вибралися. Переказували, що тепер в їхній домівці живуть покручі.

Як не боліло, а довелося на схилі літ сісти дітям на шию. Нарікати не було на що. Знайшлося місце стареньким у синовій світлиці. Із повагою ставилися до батька-матері. Раділи онукам-правнукам. Однак горе чорним вороном влетіло в родину й за місяць до війни забрало чоловіка. Якось так несподівано різнуло по

родинній радості, бо якраз напередодні, у день смерті Андрія, з'явився на світ правнук. Андрійко. «Одного Бог узяв, а іншого прислав», – казали.

– Пора й мені в путь збиратися, – стираючи зі столу крихти, бурмотіла Павця. – Дай Боже миру, щоб не проливалася кров невинна, на розум ірода, щоб його діти й онуки не знали спокою, як сотні мирних українських людей. Наведи на праведний шлях Петрика чорночубого, сина мого любого. Не відає, що робить, – змахнула краєм хустки непрохану сльозу, яка котилася по змереженій роками щоці.

Боліло материнське серце. Не менше нило й синове. Восьмирічне мовчання сивочолого чоловіка завдавало нестерпних мук і Петру. Відколи у Крим прийшла рашистська чума, він залишився з родиною. Батько дружини, афганець-каліка, доживав віку. Рани не давали спокою. У такому стані його не варто було транспортувати. До того ж, і невістка була при надії. Усі, хто не перейшов на материкову Україну, а таких залишилося п'ятеро, вирішили створити рух опору. Розуміли військові, наскільки це небезпечно, однак жили надією, що Крим повернуть. І п'ятірка сміливих докладала чимало зусиль для цього. Ось і зараз Петро відпочивав після складної успішної операції. Не було й дня, щоб він не згадував рідних, але не тривожив, щоб не наражати на небезпеку.

– Приїду після перемоги, все поясню, – розмірковував, щоразу вселяючи в душу надію. – Але так хочеться побачити, пригорнути матір. Дочекайтеся, – робив посил через море.

... Не дочекалася ...

Мама Павця молилася. Раптом загуркотіло. Серцем відчула недобре. Підвелася. На порозі стояв запроданець Василь і два солдати.

– Бабо, де Павло? – вишкірився на неї. – Не сховається.

– І чого б то він ховався? – відчуваючи страх за сина, сміливо глянула у вічі ворогу. – А нащо він тобі здався?

– Маємо його дещо розпитати, – відповів, не змінюючи нахабний тон. – А Петро коли навідається? – продовжував.

Він підійшов ближче до жінки, підсунув ослін і присів навпроти.

– Народила ворогів. Ось і прийшов час розплати, – словами допікав.

– Нема Павла, виїхав. А Петро на ворожому боці zostався, – ствердно відповіла.

– Помиляєшся, бабо. Петро в партизанку подався, – визвірився. – Маємо точну інформацію, так що не бреш, стара. А Павла ще вчора бачили, коли він з лісу виходив.

– Та ти трохи притупи гонор, Василю. Я народила героїв, а твоя мати – покруча, – сміливо проказала, відчуваючи, як звістка про Петра радісним струмом

прошмигнула тілом. – Мої сини-онуки рідну землю боронять, а ти лижеш чужий чобіт.

Жінка не встигла довести, як озвірілий зрадник підскочив мов ужалений й ударив стареньку. Вона посунулася на бетон. Він безжалісно лютував, чобітьми вибиваючи злість.

Павці здалося – кінець. Скільки тривали тортури, вона не знала. Опритомнівши, побачила, що ворогів не було. У підвалі залишилися розкидані речі. Усе шкереберть. Біля голови лежав шматок хліба, з якого врізала скибу сусіду Дмитрові, дідові цього покруча. Рукою потягнулася до кусня, узяла й поцілувала. Силилася підвестися. Однак ворожий чобіт добряче погуляв по тілу.

– Дарма, я ще не таке переживала, – кинула поглядом по підвалу, щоб знайти, на що обпертися.

– Матусю, – прозвучало на порозі синове, – що з вами? – кинувся Павло до старенької.

– Ось і моя опора, – промовила, усміхаючись закривавленим ротом.

Син, узявши матір на руки, поклав на тапчан.

– Павлику, Петрик не зрадник, він партизанить. Він не зрадник, він наша гордість, – самими вустами промовила жінка. – От гаспид. Останнього зуба позбавив, – намагалася жартувати старенька.

– Хто тут був? – стурбовано запитав Павло, обтираючи закривавлене обличчя матері.

– Покруч з орками. Тебе шукали, за Петра питали.

– Василь? – уточнював.

– А ти звідки знаєш? – здивовано звела вицвілі брови.

– Та ми на нього оголосили «сафарі». Постійно вислизає. Дарма, недовго йому ряст топтати, – прокручуючи ситуацію, замислено проказав. – Він і в школі був слизняком. Треба було й тут із ним зустрітися? А в мене добра новина. Наші в контрнаступ пішли, звільняють села. Скоро й ми будемо їх зустрічати.

– Бережіть себе, сини. Й Андрійко хай міцно стоїть на Сході. То українська земля. А мені час.

Жінка потягнулася до сина, який схилився й ніжно цілував спрацьовані материнські руки.

Лагідно погладила голову, припорошену памороззю: «Бережи себе. Нелегка путь до мирного неба. Мусимо ...». Вона зробила зусилля, щоб повернутися.

– Допоможи, бо щось неповоротка стала, – попросила.

Син обережно поклав матір на лівий бік.

– Вимолила, – промовила жінка й замовкла.

Павло відчував: щось має статися. Коло серця пекло.

Збираючи по підвалу розкидане, помітив, що місце, де стояла ікона, порожнє.

– От, сук*, найдорожче вирвали: родинний оберіг, – чортихнувся. Поглянув у бік матері.

– От будуть переживати, – підійшов ближче до тапчана. Узяв коц, щоб прикрити стареньку. Нахилився. Зауважив, що мама не відреагували.

– Не будуть, – обпекло мозок. – Відпереживали. Розв’язали руки.

Він присів на тапчан. Сльози покутою стікали по щоках. Розпач чайкою кигикнув по підвалу. Однак то була миттєва слабкість. Він підвівся й подався готувати подорож матері Павці в останню путь.

Вічність.